

УДК 330.322:664

Левицька І.В., канд. екон. наук
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Скопенко Н.С., канд. екон. наук

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

*Розглянуто джерела інвестування оновлення основних засобів підприємств харчової промисловості.
Ключові слова: інвестиції, джерела фінансування.*

*The sources of investing of update of the fixed assets of enterprises of food retail industry are considered.
Keywords: investments, sourcings.*

Ефективне реформування економіки України неможливо без модернізації діючих виробництв, створення та впровадження новітньої техніки й технологій, якісного відновлення виробничої, транспортної інфраструктури. Але прискорене оновлення матеріально-технічної бази підприємств значною мірою залежать від інвестицій, економічна природа яких зумовлена закономірностями розширеного відтворення. Активна інвестиційна діяльність виробничих підприємств дозволяє прискорити темпи відтворення засобів виробництва. У свою чергу цей процес залежить від прийняття інвестиційних рішень суб'єктів підприємництва, які ґрунтуються на інформації про привабливість об'єктів інвестування та можливості залучення різноманітних джерел інвестиційної діяльності.

Все це переконливо свідчить про необхідність посилення уваги до розробки теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості.

Питання теорії і практики інвестицій, інвестиційної діяльності, формування джерел її фінансування та визначення напрямів інвестування вивчали як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. У світовій практиці ґрунтовними дослідженнями теорії інвестицій займалися такі провідні економісти, як Дж. Кейнс, К. Макконел, Г. Марковиц, С. Самуельсон, С. Фішер, У. Шарп та інші. Проблема та різними аспектами інвестиційного процесу присвячено чимало праць вітчизняних фахівців, зокрема: І.О. Бланка, С.О. Гуткевич, М.Ю. Ковденської, Т.Л. Мостенської, А.А. Переседи, В.В. Шеремета та інших.

Проте, незважаючи на багатогранність проведених досліджень, окремі аспекти формування структури джерел інвестиційної діяльності підприємств залишаються недостатньо розробленими і вимагають подальшого розвитку й удосконалення.

Інвестиції у харчову промисловість сприяють підвищенню ефективності економіки країни в цілому, оскільки впливають на обсяги товарної пропозиції на ринку, якісні зміни товарів. Бажано, щоб інвестиції мали інноваційне спрямування, що дало б можливість здійснити модернізацію виробничих потужностей на інноваційній основі, зменшити енерго-, матеріало- та трудомісткість виробництва, підвищити ефективність виробництва, забезпечити випуск якісно нової продукції, яка б користувалась попитом.

Реальні інвестиції регулюють зайнятість населення, оптимізують структуру ринку, підвищують конкурентоспроможність продукції вітчизняних това-

ровиробників, сприяють формуванню продовольчої безпеки країни.

Проведення інвестиційної політики в харчовій промисловості повинне узгоджуватись із стратегічним напрямом розвитку держави та напрямом розвитку, закладеним у концепцію розвитку галузі, цілями держави із забезпечення виробництва продукції у необхідному обсязі необхідної якості. Інвестиційна політика харчової промисловості в цілому є фундаментом інвестиційної політики підприємств галузі, яка має узгоджуватись із стратегічними цілями підприємства, інтересами держави щодо формування ринку продовольчих товарів, інтересами менеджменту, власників підприємств та власників інвестицій.

Випуск якісних харчових продуктів не можливий на застарілій виробничій базі. В той же час для підприємств харчової промисловості характерний високий ступінь зносу основних засобів, а для забезпечення розширеного відтворення морально та фізично застарілих основних засобів необхідні реальні інвестиції, які б могли забезпечити інтенсивний тип розвитку підприємств галузі.

Особливості відтворення основних засобів визначаються рядом характерних ознак, до яких можна віднести: поступове перенесення вартості основних засобів на вартість продукції, що випускається, рух споживчої вартості та вартості; обіг вартості фондів; часткове відтворення вартості у готовій продукції та її накопичення у грошовій формі; відтворення основних засобів у речовій формі через певні періоди часу, що створює можливість маневрування коштами амортизаційного фонду.

Інтенсивний тип розвитку передбачає скорочення термінів експлуатації обладнання, що впливає на темпи оновлення основних засобів, рівень технічного забезпечення процесів виробництва, ступінь старіння основних засобів. В той же час скорочення темпів експлуатації машин і обладнання викликає зростання витрат на виробництво продукції за рахунок збільшення амортизаційних відрахувань та вимагає більшого обсягу інвестиційних ресурсів.

Натомість збільшення періоду експлуатації основних засобів скорочує інвестиційні потреби на оновлення машин та обладнання, але при цьому збільшує витрати на ремонтні роботи (на проведення поточного та капітального ремонтів), а у перспективі може стати причиною втрати конкурентоспроможності продукції.

З огляду на це виникає проблема визначення оптимальних термінів експлуатації основних засобів,

які б знаходились у чіткій відповідності до інвестиційних можливостей підприємства, забезпечували мінімальні витрати праці на підтримку їх у робочому стані протягом періоду експлуатації.

Існує думка, що економічно обґрунтовані темпи оновлення знаходяться у прямій залежності від щорічного розміру суми нарахованої амортизації та інвестиційних можливостей підприємства щодо залучення додаткових ресурсів у відтворювальні процеси. З цієї думкою не можна погодитись, оскільки такий підхід забезпечує лише потенційно можливі темпи відтворення основних засобів, тоді як економічно доцільними будуть темпи оновлення, які зможуть забезпечити відтворювальні процеси відповідно до темпів науково-технічного прогресу в галузі та вимог конкурентної ситуації на ринку.

При прийнятті рішення щодо інвестування виникають питання про розміщення капіталу, що впливає на зміну структури активів та пасивів підприємства, можливість використання інноваційних технологій та випуск інноваційної продукції. Таким чином конкурентний статус підприємства та його інвестиційні потреби залежать один від одного та формують інвестиційну політику підприємства, яка визначає темпи оновлення основних засобів та тип відтворювального процесу на підприємстві.

Інноваційне спрямування інвестиційних коштів визначає довгостроковий характер джерел інвестиційних вкладень. За даними досліджень більше 80 % підприємств харчової промисловості потребують інвестицій і відчувають проблеми із залученням інвестиційних ресурсів.

Можна виділити основні способи фінансування інвестицій у сучасних умовах:

- фінансування із внутрішніх джерел підприємства;
- залучення позикових коштів (боргові зобов'язання у вигляді кредитів банків, емісії облігацій та ін.);
- продаж акцій інвесторам або у вигляді приватного розміщення або у вигляді продажу на відкритому фондовому ринку.

У будь-якому разі рішення щодо джерела фінансування визначається багатьма параметрами, серед яких найважливіші: вартість джерела фінансування та вплив джерела фінансування на процедуру прийняття управлінських рішень.

В умовах фінансової кризи головним завданням для підприємств виступає необхідність здешевлення інвестицій, що дозволяє:

- по-перше, зменшити витрати на виробництво продукції вищої якості;
- по-друге, набути додаткових конкурентних переваг за рахунок більш низьких цін на інвестиційні ресурси;
- по-третє, забезпечити більш низькі інвестиційні ризики.

Найнижчі фінансові ризики при здійсненні інвестиційної діяльності досягаються шляхом використання власних джерел фінансування відтворювальних процесів, але така ситуація ставить темпи і якість відтворювальних процесів на підприємстві у пряму залежність від рівня прибутковості бізнесу та рівня рентабельності власного капіталу. Адже, отриманий прибуток в першу чергу має задовольняти інтереси власників щодо винагороди на

вкладені кошти. Крім того, невисокий рівень рентабельності обмежує інвестиційні можливості підприємства, а коштів, які можуть спрямовуватись на розвиток бізнесу, може вистачати лише для забезпечення простого відтворення, що у майбутньому призведе до погіршення конкурентоспроможності продукції, скорочення ринку і, відповідно, до ще більшого скорочення інвестиційних можливостей підприємства.

З іншого боку використання лише власного капіталу для забезпечення виконання інвестиційної програми підприємства дозволяє підприємству зберігати фінансову незалежність та фінансову стійкість на високому рівні.

Протягом останніх років до другої половини 2008 року найбільш розповсюдженим джерелом покриття інвестиційних потреб підприємств було залучення позикових коштів у вигляді банківського кредиту та меншою мірою у вигляді облігаційних позик.

Зовнішні джерела фінансування суттєво розширюють інвестиційні можливості підприємств, але в той же час значною мірою підсилюють фінансові ризики, погіршують фінансову стійкість підприємства за збільшують фінансову незалежність. Крім того, порушення встановлених термінів погашення боргових зобов'язань призводить до подорожчання позикових коштів. Залучення кредитних ресурсів для фінансування інвестицій вимагає наявності застави.

Іншим шляхом забезпечення потреби у фінансових ресурсах, спрямованих на оновлення основних засобів, може виступати продаж акцій зовнішнім інвесторам. Такий підхід має суттєві переваги, але і не позбавлений недоліків. Так, до переваг можна віднести наступне:

- Вартість акцій не погашається;
- Виплата відсотків за користування коштами (у вигляді виплати дивідендів по простих акціях) залежить від прибутковості діяльності підприємства і не фіксується;
- Зменшується ризик втрати платоспроможності підприємства;
- Зменшується фінансовий ризик;
- Не погіршується структура пасивів.

Тобто таке джерело покриття інвестиційних потреб підприємства комбінує у собі переваги внутрішнього та зовнішнього фінансування.

В той же час головним недоліком продажу акцій інвестору для забезпечення оновлення основних засобів виступає можливість втручання нових акціонерів в управління підприємством, що може спричинити ризик втрати контролю над діяльністю підприємства у разі продажу великого пакету акцій.

Висновки. Результати дослідження інвестиційного забезпечення оновлення основних засобів підприємств харчової промисловості показали, що основним джерелом фінансування є власні кошти підприємств у формі нерозподіленого прибутку та амортизаційних відрахувань. Але, застосування тільки власних коштів не забезпечує повного покриття необхідних обсягів інвестицій для технічного переоснащення підприємств харчової промисловості. З метою забезпечення зростаючих інвестиційних потреб підприємства активно використовують банківське кредитування та залучення інвестиційних ресурсів шляхом емісії акцій та облігацій.

Надійшла до редколегії 08.02.2009 р.